

ЛОГІСТИЧНІ ВИТРАТИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ МОЛОКОПЕРЕРОБНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ

Молокопереробні підприємства, які мають, як правило, колективну форму власності і функціонують в форматі відкритих і закритих акціонерних товариств, в більшості випадків із залученням іноземних інвестицій (переважно російського та французького походження), є невід'ємною складовою молокопродуктового підкомплексу і вітчизняного АПК в цілому та забезпечують населення держави необхідними поживними продуктами харчування, у складі яких містяться необхідні для активного функціонування людського організму мікроорганізми, вітаміни, ферменти.

Для підприємств молочної промисловості важливим є тісний взаємодоповнюючий зв'язок між трьома нерозривними процесами: процесом постачання, процесом виробництва і процесом реалізації продукції власного виробництва. У ритмічному функціонуванні кожного з вищезазначених процесів суттєву роль відіграють логістичні витрати.

Логістика являє собою управління матеріальними потоками на стадії закупівель сировини, матеріалів, виробництва і розподілу продукції, товарів, робіт, послуг на макро- і мікрорівнях. Логістичні функції включають обробку замовлень, формування матеріальних потоків, комплектацію, пакування, транспортування, складування продукції тощо.

У світовій практиці логістика, як цілеспрямована сфера діяльності, почала застосовуватись з 70-х років ХХ ст. у зв'язку з постійно зростаючими проміжками часу між проходженням товару по різних каналах матеріально-технічного забезпечення.

Підвищена увага за кордоном до логістики пов'язана із значним (на 30 – 50 %) зменшенням всіх різновидів запасів матеріальних ресурсів, прискоренням обертання обігового капіталу, скороченням часу (на 25-45 %), пов'язаного з рухом продукції від першоджерела сировини до кінцевого споживача готової продукції, зниженням затрат на виробництво, розподілом та найповнішим задоволенням покупців якісною продукцією та відповідним сервісом.

Розрізняють декілька різновидів логістики:

- логістика закупівель (procurement logistics);
- логістика запасів (spares logistics);
- виробнича логістика (logistics in production);
- розподільча логістика (distributional logistics);
- складська логістика (warehouse logistics);
- транспортна логістика (transport logistics);

Логістика закупівель – це перша логістична підсистема, в розрізі якої здійснюється управління матеріальними потоками в процесі забезпечення підприємства матеріальними ресурсами з ринку закупівель до складів суб'єкта господарювання. До функцій логістики закупівель відносять визначення потреби в необхідних матеріальних ресурсах, отримання, оцінку та вибір пропозицій, формування портфеля замовлень, контроль над кількістю і термінами постачання, а також вхідний контроль щодо розміщення матеріальних ресурсів на складах.

Логістика запасів повинна забезпечити безперебійне виробництво та постачання продукції в необхідній кількості і у відповідні терміни, досягнення на основі вищезазначеного повної реалізації продукції при мінімальних витратах на утримання запасів.

Впровадження виробничої логістики передбачає формування основ для своєчасного та комплексного виробництва продукції відповідно укладених договорів, оптимізації затрат на виробництво. До завдань виробничої логістики відносять: планування та диспетчеризацію виробництва на основі прогнозування потреб в готовій продукції і замовлень споживачів, розробку планів-графіків виробничих завдань цехам та іншим підрозділам, оперативне управління виробництвом та організацію виконання поставлених завдань.

Основним завданням розподільчої логістики є створення відповідних умов щодо доведення продукції і товарів до споживачів з мінімальними витратами. Завданнями розподільчої логістики підприємств товаровиробників є також забезпечення розподілу пропозицій товарів або послуг, постійний пошук нових ринків збуту, удосконалення процесу транспортування матеріальних цінностей до місця призначення, а також умов постачання, створення і підтримання необхідного якісного рівня товарно-матеріальних запасів.

Складська логістика оптимізує роботу складського господарства. Вона повинна виконати наступні завдання: забезпечити раціональне планування складських приміщень та ефективно використання виробничих територій, оптимізацію маршрутів внутрішньоскладських переміщень, збільшення пропускних можливостей складів, формування оптимальних партій товарів та використання централізованих постачань.

Транспортна логістика – це оптимізація транспортних систем, вибір транспортних засобів, визначення різноканальних маршрутів постачання, забезпечення єдності транспортно-складського процесу.

Підприємства молочної промисловості з метою забезпечення конкурентоспроможності і підвищення рівня рентабельності продукції власного виробництва повинні ширше впроваджувати всі вищезазначені різновиди логістики.

В діючій вітчизняній нормативно-правовій базі, яка забезпечує ведення бухгалтерського фінансового обліку на підприємствах, [1] відсутнє таке поняття як “логістичні витрати”.

Окремі спеціалісти в сфері логістики включають до складу вищезазначених витрат три основні складові [2]:

- витрати, пов'язані з рухом матеріальних цінностей;
- витрати на зберігання;
- втрата прибутку внаслідок невикористаних можливостей, обумовлених обсягами матеріальних ресурсів.

Польські вчені виокремлюють також три складові [3]:

- безпосередньо витрати (витрати на оплату праці та використання виробничих факторів та фінансові витрати);
- форс-мажорні витрати;
- втрачена потенціальна вигода.

З урахуванням неузгодженостей, які мають місце у вітчизняній обліковій нормативно-правовій базі, О.М. Сумец пропонує класифікувати логістичні витрати за ознакою “участь у відтворювальному процесі” на капітальні та поточні [4].

Капітальні логістичні витрати – це обіговий капітал на формування запасів матеріальних ресурсів або їх приріст, а також основний капітал, спрямований на створення інфраструктури логістичної системи (складських приміщень, транспорту, інформаційних систем та обчислювальної техніки).

Поточні логістичні витрати – це витрати на просування матеріальних цінностей (сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, товарів) на підприємстві та між підприємствами, включаючи сплату відсотків за залучення позикового капіталу, утримання персоналу, а також додаткові поточні витрати, пов'язані з форс-мажорними обставинами.

Логістичні витрати відповідно до діючої нормативно-правової бази П(С)БО 9 “Запаси” [5] включаються на молокопереробних підприємствах до складу первісної вартості придбаної молочної сировини, інших матеріальних ресурсів (рахунки 20,22), які безпосередньо в процесі використання включають до складу фактичної виробничої собівартості готової продукції (рахунок 23). Інші логістичні витрати, пов'язані зі збутом молокопродукції, обліковують на окремому синтетичному рахунку 93 і в кінці звітного періоду впливають на визначення фінансового результату (рахунок 79) [1].

Логістичні витрати, пов'язані з внутрішньоцеховим та внутрішньовиробничим переміщенням (транспортуванням) матеріальних цінностей (сировини, основних та допоміжних матеріалів, запасних частин, комплектуючих виробів, напівфабрикатів) обліковують у складі загальновиробничих витрат на активному збірно-розподільчому рахунку 91. Щомісячно змінні та розподілені на основі обраної бази розподілу постійні загальновиробничі витрати включають до складу фактичної виробничої собівартості (рахунок 23), а нерозподілені постійні загальновиробничі витрати збіль-

шують величину фактичної собівартості реалізації продукції власного виробництва (рахунок 901).

З урахуванням суттєвої ролі логістичних витрат в комерційній діяльності суб'єктів господарювання доцільно було б їх обліковувати на окремому рахунку в розрізі 2 класу діючого Плану рахунків, а також вдосконалити методику їх розподілу в процесі формування первинної вартості придбаних матеріальних активів. Крім того, слід обліковувати вищезазначені витрати, які виникають в процесі реалізації товарів та продукції, на окремому рахунку другого порядку (субрахунку) в розрізі активного рахунку 93 “Витрати на збут”.

Логістичні витрати повинні бути в центрі уваги планово-облікових і збутових служб молокопереробних підприємств, стати об'єктом управління на основі використання ABC- та XYZ-аналізу, побудови ESM-моделі (Enterprise Structure Model), а з часом і використання системи JIT (Just-in-Time), яка зародилась в Японії в середині 70-х років XX ст. в компанії “Тойота”. Її сутність полягає у відмові виробництва продукції великими партіями. Натомість впроваджується безперервно-поточне виробництво. Наявність товарно-матеріальних запасів має негативний характер, що пов'язано з виникненням витрат, зумовлених утриманням і зберіганням сировини, основних та допоміжних матеріалів, комплектуючих виробів, запасних частин та МШП. Отже, можна зробити висновок, що головною метою системи JIT є досягнення значного зменшення або взагалі відсутності запасів, що надає можливість уникати зайвих витрат, включаючи логістичні, та ефективно використовувати виробничий потенціал вітчизняних молокопереробних підприємств.

Література:

1. П(С)БО 16 “Витрати”, затверджене наказом МФУ №318 від 13.12.1999 р.
2. Окландер М.А. Промислова логістика: Навч. посібн./М.А. Окландер, О.П. Хромов. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – 222 с.
3. Сковронек Ч. Логистика на предприятии: Учеб.-метод. пособие: Пер. с польск./Чеслав Сковронек, Здзислав Сариуш-Вольский. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 400 с.
4. Сумец А.М. О дополнении классификации логистических расходов для целей их учета, контроля и анализа/Тези виступів VII Міжнародної наук.-практ. конф. “Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю”/14-16 квітня 2010 р./ Редкол.: д-р екон. наук Яценко В.М. та ін. – Черкаси, 2010. – С.53-55.
5. П(С)БО 9 “Запаси”, затверджене наказом МФУ №246 від 20.10.1999 р.